

**Kézikönyv
az ember
okozta
madárpusztulás
csökkentéséről**

Madárbűnözés

**madarak ellen elkövetett
bűncselekmények**

Mi a madárbűnözés?

A madárbűnözés, vagy madarak ellen elkövetett bűncselekmények, a környezeti bűnözés része. Különböző emberi tevékenységeket foglal magában, amelyeket a törvény tilt, és amelyek negatív hatással vannak a védett madárfajokra. A madárbűnözés leggyakrabban előforduló típusai közé tartozik a védett fajok szándékos és nem szándékos megmérgezése; az illegális vadászat; csapdázás különböző típusú csapdákkal (összecsapódó csapdák mint a csapóvas, hálók, ragasztóval bevont ágak,...), fiókák fészrablása; valamint a szándékos zavarás a költési időszakban.

Miért csinálják az emberek

A madárbűnözés elkövetésének okai változatosak. Leggyakrabban az, hogy egyesek a madarakat kártevőknek tartják, vagy éppen ellenkezőleg, eladásukat fontos bevételi forrásnak tekintik. Közép-Európában elsősorban a ragadozó madarak szándékos és nem szándékos megmérgezésével és lőfegyverrel vagy csapdákkal történő megölésével találkozunk. A csehországi, szlovákiai és magyarországi bírósági döntések alapján megállapítható, hogy az eddig elítélt elkövetők olyan személyek, akik vadászattal, halászáttal, galamb-, baromfi- és szarvasmarha-tenyésztéssel is foglalkoztak. Bármilyen háttérűek is a madárbűncselekményeket elkövető személyek, egy közös jellemzőjük van, ez pedig a hihetetlen gyűlölet az állatok iránt, amelyek az ő szemszögükből kárt okoznak nekik. Ezért nem haboznak olyan illegális módszerekhez folyamodni, amelyek viszont nemcsak a ragadozó madarak, de az emberek számára is veszélyesek.

Vadon élő állatok szándékos megmérgezése

Ez egy olyan illegális tevékenység, amelynek során mérgezett csalétket gyártanak, és helyeznek el a tájban, hogy ragadozó madarakat és más állatokat, leggyakrabban varjóféléket és az emlősök közül pedig a rókákat, borzokat és menyétféléket mérgezzenek meg. A csalétek típusa és elhelyezése jelzi, hogy milyen állatokat akart az elkövető megmérgezni. Például, ha a húsdarabokat kotorékok közelében helyezik el, a rókák és a borzok a legvalószínűbb célpontok. Ha a csalétek nyílt mezőn, felülről jól látható helyen van elhelyezve, a ragadozó madarak tűnnek valószínű célpontnak. Ha az elkövető mérgezett tojásokat használ, akkor bizonyára a varjófélék és a nyest pusztítása a célja. Abban a pillanatban azonban, hogy az elkövető a mérgezett csalétket elhelyezi és elhagyja a helyszínt, elveszíti az ellenőrzést a felett, hogy mi vagy ki kerül a csalétekkel kapcsolatba. Az általuk használt mérgek ugyanolyan veszélyesek az emberekre, mint az állatokra.

Leggyakrabban használt mérgek

Közép-Európában a leggyakrabban használt mérgek a karbofurán, a karbamátok egyike. A karbofuránt tartalmazó termékeket korábban elsősorban rovarölő szerként használták a mezőgazdaságban, hogy megvédjék a termést a rovarkárttevők ellen. A piacon pl. FURADAN, Carbodan, Yaltox stb. néven árulták. A karbofurán az acetilkolin-észteráz gátlójaként hat. Egyszerűen fogalmazva, akadályozza az idegimpulzusok továbbítását az egész testben, neuromuszkuláris bénulást okozva, amelyet kontrollálatlan görcsök sorozata követ, és fulladással végződik. Számos különböző úton juthat be a szervezetbe, akár lenyelve, akár belélegezve, akár a bőrön és a nyálkahártyán keresztül felszívódva. Ezért nemcsak a fogyasztás, hanem a kesztyű nélküli véletlen érintkezés is jelentős kockázatot jelent. Hogy jobban szemléltessük, átlagosan 2 g tiszta karbofurán megölhet egy felnőtt embert. A karbofurán még az ideg-paralitikus harci anyagok hatásaihoz is hasonlít tulajdonságaiban.

A kockázatok miatt a karbofuránt tartalmazó növényvédő szerek és egyéb készítményeket 2008 óta az Európai Unió egész területén betiltották. Meg kell jegyezni, hogy ezeket a készítményeket soha nem szánták kiskereskedelmi értékesítésre. Kizárólag minősített gazdálkodók vásárolhatták és használhatták őket legálisan. 2008-ban, a felhasználási engedély lejártá után ezeket a termékeket biztonságos ártalmatlanításra kellett volna átadni. A gyakorlat azt mutatja, hogy ez nem mindig történt meg, és a karbofurán-tartalmú termékek a nyilvánossághoz kerültek. A karbofurán pusztá birtoklása bűncselekménynek minősül. A karbofurán-készítmények a világ különböző részein (főként Afrikában és Délkelet-Ázsiában) még mindig legálisak, így feltételezhető, hogy ezek a termékek a fekete piac részét képezik.

A karbofurán termékek különböző halmazállapotban (folyékony vagy szilárd) és színben kaphatók. Leggyakrabban a mély rózsaszíntől a liláig terjedő színűek, de lehetnek fehérek vagy kékek is. Gyakran előfordul, hogy a mérgezett húsos csalétek is ugyanilyen színűek lesznek.

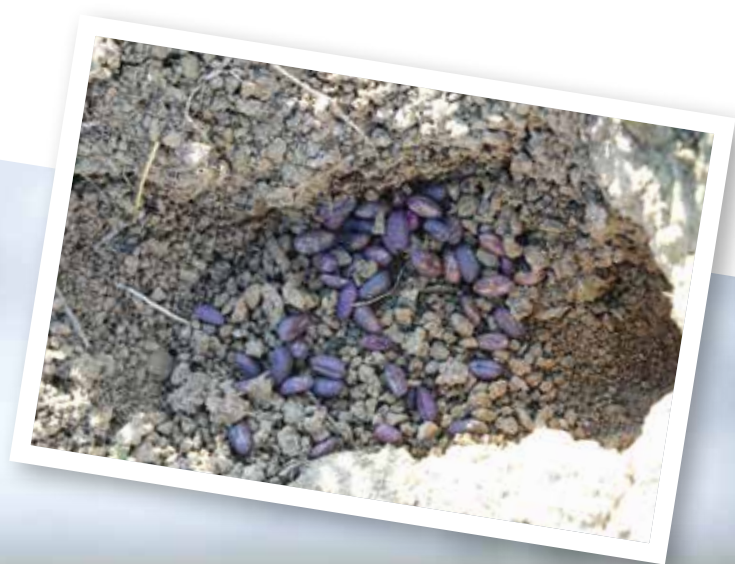
Az embereket érintő kockázatok

A szándékos mérgezés nem csak a védett fajok populációit veszélyezteti. Mivel a csalétek szabadon van elhelyezve, a háziállatok és az emberek is kapcsolatba kerülhetnek vele. Elég, ha egy sétáló kutya megnyalja vagy megkóstolja a csalétket. A legelső klinikai tünetek (görcsök, hányás) jelentkezésekor a tulajdonos megpróbálja megmenteni a kutyát. A tulajdonos keze a kutya nyálával vagy hányásával szennyeződik, és a mérgező anyag a bőrön keresztül bejut a szervezetébe. Legrosszabb esetben egy gyermek, akit vonz a rózsaszín elszíneződés, szintén érintkezésbe kerülhet a csalétekkel. A következmények katasztrofálisak lennének. A védett fajok szándékos megmérgezése tehát súlyos társadalmi problémát is jelent, és a társadalom érdeke, hogy az elkövetők ilyen cselekedetei ne legyenek elbagatellizálva, hanem határozottan elítélve.

Vadon élő állatok nem szándékos mérgezése

A természetben találkozunk a vadon élő állatok véletlen mérgezéseivel is. Ezek akkor következnek be, amikor a mezőgazdasági termelők helytelenül alkalmazzák a rágcsálóirtó szereket, vagy nem engedélyezett termékeket használnak. A rágcsálóirtó szerek olyan anyagok, amelyeket a mezőgazdaságban a mezei pocok populációjának csökkentésére használnak, mivel a pocok jelentős terméskárokat okoz a gazdáknak. A használati utasítás szerint a rágcsálóirtó szereket granulátum vagy csávázott mag formájában, adagoló segítségével kell az aktív mezei pocok odúiba juttatni. Be kell tartani a mezőgazdasági terület hektáronkénti megengedett dózisát. Hasonlóképpen, a rágcsálóirtó szereket nem szabad vízforrások és folyóvíz közelében alkalmazni. A nem az üregben, hanem a talaj felszínén elpusztult egereket össze kell gyűjteni és biztonságosan meg kell semmisíteni. Sajnos sok gazdálkodó nem tartja be a rágcsálóirtó szerek alkalmazására vonatkozó előírásokat. Ami még rosszabb, hogy nem engedélyezett vegyszereket is használnak, hogy pénzt takarítsanak meg. Különösen a második generációs véralvadásgátló rágcsálóirtó szerek csoportjába tartozó mérgeket. Ezek olyan vegyi anyagok, amelyek megakadályozzák a vér alvadását a szervezetben, ami kiterjedt belső vérzéshez vezet. A rágcsálókon kívüli más állatok mérgezésének nagy kockázata miatt tilos a véralvadásgátló rágcsálóirtó szereket kültéren, zárt tereken kívül, szabadon a tájban alkalmazni. Egyes gazdák nem tartják be ezt a tilalmat, és minden évben előfordulnak olyan helyi mérgezéses esetek, amelyekben nyulak, fácánok és őzek tucatjai pusztulnak el. A megmérgezett állatok mérgezési kockázatot jelentenek a tetemekkel táplálkozó más állatokra. A brodifakum például, amely szintén a második generációs véralvadásgátló rágcsálóirtó szerek közé tartozik, 2019 és 2021 között számos parlagi sas súlyos, szubletális mérgezését okozta Magyarországon. Emellett a brodifakum és a bromadiolon nevű anyagokat nem halálos koncentrációban is kimutatták ragadozó madaraknál, amelyek potenciálisan ronthatják az egészségi állapotukat és csökkenthetik a szaporodási sikerüket.

Hogyan néznek ki a mérgezett állatok és csalétek

Természetjárás során az ember találhat elhunyt állatot. Miből lehet tudni, hogy azt megmérgezték? A mérgezés számos olyan külső jelben nyilvánul meg, amelyek arról árulkodnak, hogy nem természetes halálról van szó. A megtalálónak akkor kell résen lennie, ha:

☒ **a ragadozó madár:**

- karmai görcsösen összeszorulnak
- karmaiban fűszálak, levelek vagy talajdarabok vannak
- csőrében húsmaradványok vannak
- fekvő helyzetben van, félig kinyújtott szárnyakkal, széttárt faroktollakkal
- oldalra fordított fejjel

☒ **Róka, borz, nyest vagy macska esetében az állat:**

- oldalán fekszik, lábai és farka kinyújtva
- bundája felborzolódott
- lábai körül kaparásnyomok láthatóak
- arcán görcsös vigyor (szardonikus mosoly) jelenik meg
- szájában ételmaradék van
- körül friss ürülék vagy hányás van
- macska esetében a karmai kiterjesztettek

☒ **Az elpusztult egyed közelében található:**

- a húsos csalétek
- elpusztult rovarok
- más elhullott állatok

A véralvadást gátló rágcsálóirtó szereket tartalmazó, nem szándékos „mezőgazdasági” mérgezéseknél a testüregekből származó vérzés is látható lesz a holttesteken. Egyidejűleg több elpusztult állat vagy madár hever a mezőn, mivel a rágcsálóirtó szereket általában nagy mezőgazdasági területen alkalmazzák.

☒ **A mérgezett csalétek:**

- különböző húsmaradványok, állati részek vagy belsőségek vannak szabadon elhelyezve
- húsos csalétek vegyszerek alkalmazásának jeleivel
- tojások, amelyek héján tűszúrásnyomok láthatók
- mérgezett tojások, amelyek „Vigyázat, mérgező” felirattal vannak megjelölve
- a tojáshéjon lévő lyukak viasszal lehetnek lezárva
- elpusztult rovarok hevernek a csaléteken és körülötte
- elpusztult állatok vannak a csalétek közelében

A mérgezett csalétek leggyakoribb elhelyezése

A mérgezett csalétket leggyakrabban mezőgazdasági - és erdei utak közelében, fasorokban, kotorékok közelében helyezik el. Az elkövetők gyakran ismerik a megmérgezni kívánt állatok viselkedését, ezért olyan helyekre helyezik ki a csalétket, ahol ezek az állatok gyakran előfordulnak. A gyakorlatban előfordult olyan eset is, hogy a mérgezett csalétket sziklaszirteken vagy a főút közvetlen közelében helyezték el.

Járművekkel és elektromos vezetékek való ütközések

A természetben szembesülhetünk olyan, ember által okozott állatpusztulással, amelyeknek nem márdábűnözés az oka. A leggyakoribb esetek a járművekkel és a légvezetékkel való ütközések, beleértve a 22 kilovoltos közép feszültségű vezetékeken történő áramütést is. Nagyon fontos ismerni ezeknek a haláleseteknek a jellemzőit, hogy ne minősítsük őket bűncselekménynek.

☒ **járművel való ütközés:**

- az elhunyt egyed egy nagy forgalmú út közelében van
- ütés okozta sérülések láthatóak a testen, mint például nyílt sebek vagy törések
- a ragadozó madarak karmai nincsenek görcsösen összeszorítva

☒ **elektromos vezetékekkel való ütközés:**

- az elhunyt egyed elektromos vezeték közelében található
- ütés okozta sérülések láthatóak a testen, mint például nyílt sebek vagy törések
- testrészek hiányozhatnak a testről

☒ **áramütés:**

- főként ragadozó madarakra vonatkozik
- az állat karmai görcsösen összeszorulnak (mint mérgezés esetében)
- az elhunyt egyed elektromos vezeték közelében található
- további halott madarak lehetnek az oszlop körül
- a lábön vagy a szárnyon gyakran elektromos áramütés okozta égésnyomok láthatóak
- a friss tetemnek égett szaga van.

A nyilvánosság bevonása

Mi a teendő, ha állattetemet találunk mérgezésre utaló jelekkel??

Ha a természetben talált egy elhunyt állatot, amelyen a mérgezés fenti jelei bármelyikét felfedezi, cselekednie kell. Az legfontosabb szabály:

- **Ne nyúljon semmihez, hogy ne veszélyeztesse az egészségét, és ne semmisítse meg a bizonyítékot.**

A mérgezést nem lehet közvetlenül a helyszínen megerősíteni; ezt az eredményt laboratóriumi elemzéssel lehet megerősíteni vagy cáfolni. A leletet azonban óvatosan kell kezelni, mintha szándékos mérgezésről lenne szó. Az elkövetők ugyanis olyan erős mérgeket használnak, amelyek az emberre is veszélyesek. Ezért, hacsak a helyzet nem követeli meg, tartson biztonságos távolságot a lelettől. Hasonlóképpen, ha kutyával vagy gyermekkel van, tartsa őket biztonságos távolságban. Ismertek olyan esetek, amikor egy kutya közvetett érintkezés útján mérgeződött meg, amikor belelépett a mérgezett csalétekből származó karbofuránnal szennyezett vízbe.

Dokumentálja a gyanús leletet. Fontos, hogy ne nyúljon az elpusztult állathoz, és ne tapossa össze a lelet környékét. Nyugodtan használja mobiltelefonját fényképek készítéséhez. Kellő távolságból készítsen fényképet a gyanús leletet körülvevő tágabb területről, valamint egy olyan fényképet, amelyen láthatóak a részletek, például a testhelyzet, a karmok, a csőr, a csalétek. Ha e testrészek bármelyike nem látható, az sem baj. Csak tartson megfelelő távolságot a lelettől. A második szükséges információ a lelet helyének minél pontosabb leírása. Ideális esetben jegyezze fel a gyanús lelet GPS-koordinátáit. Ha ez nem lehetséges, jegyezze meg a lelet helyét a környéken található jellegzetes helyek (pl. magányos fák, vízcsatorna, épület, út,...) alapján, hogy a rendőrséget vagy a madárbűncselekmények felderítésével foglalkozó szakértőket a helyszínre tudja vezetni. A fénykép és a GPS-koordináták bizonyítékkul szolgálnak arra, hogy az elhullott madár vagy csali a helyszínen volt. A gyakorlatban ismertek olyan esetek, amikor az elkövetőnek sikerült eltávolítania a bizonyítékot a rendőrség megérkezése előtt. A rendőrség ekkor a megtaláló dokumentációja alapján járt el.

A gyanús lelet előzetes dokumentálása után lépjen kapcsolatba a rendőrséggel a 112 telefonszámon. Mondja meg a rendőrségi operátornak a nevét, hogy mit és hol talált és milyen körülmények között, valamint azt, hogy mire gyanakszik, például védett állatfaj illegális megmérgezésére. Kövesse a rendőrök utasításait, és várja meg, amíg egy rendőrjárőr megérkezik. Addig is tartson távol más állatokat vagy embereket az elhullott állattól vagy csalétektől. Gyégezzen minél kevésbé megzavarni a helyszínt, ne tapossa a földet vagy a gyanús lelet környékét, és ne dobjon ott el szemetet vagy cigarettacsikkot.

Ha nem biztos benne, hogy a madárpusztulást mérgezés vagy más bűncselekmény okozta, akkor is dokumentálhatja a leletet, és elküldheti az információt a helyi állami természetvédelmi hivatalnak vagy nemzeti parknak, illetve a kifejezetten madárbűncselekményekkel foglalkozó szakértőknek.

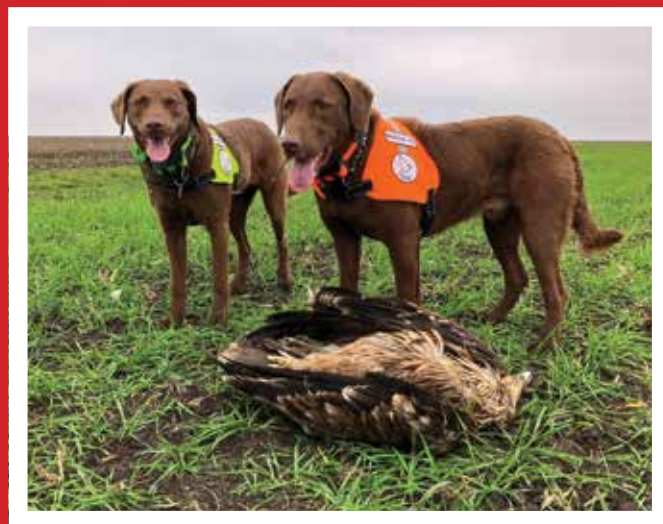
- ČSO – Česká společnost ornitologická, hlubocka@birdlife.cz
- RPS – Ochrana dravcov na Slovensku, dravce@davce.sk
- MME - Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, mme@mme.hu, www.totem.mme.hu

Speciálisan kiképzett kutyák alkalmazása mérgezett csalétek felkutatására

A kutyák nagyszerű segítők. Célzott kiképzéssel megtaníthatjuk a kutyákat arra, hogy bármit megkeressenek, aminek szaga van. Az utóbbi években a közép-európai országokban fokozatosan bevezetésre került egy új gyakorlat. Speciálisan kiképzett kutyákat kezdtek bevetni a magas kockázatú anyagok felkutatására, amelyeket az elkövetők a mérgezett csalétek gyártásához használnak. A kutyákat arra is kiképezték, hogy elhullott állatokat keressenek. Az első ilyen módon kiképzett kutya Falco, egy német juhászkutya volt, aki a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesületnél (MME) teljesített szolgálatot. Ez a Helicon LIFE projekt egyik tevékenysége volt, amely a madárbűnözéssel foglalkozott. Fokozatosan, a LPannon Eagle LIFE projektnek köszönhetően ezt a specializációt Csehországban (ČSO), Ausztriában és Szlovákiában is bevezették. Míg Magyarországon, Csehországban és Ausztriában a kutyák használatát a természetvédelemmel foglalkozó hivatásos polgári társulások fedezik, addig Szlovákiában a speciálisan kiképzett kutyákat a Szlovák Köztársaság Rendőrsége alkalmazza. Megelőzés céljával a kutyavezetők olyan területek ellenőrzésére viszik kutyáikat, ahol a múltban szándékos mérgezéses eseteket jegyeztek fel. A rendőrség és a nemzeti hatóságok kérésére, valamint a lakosság által a gyanús leletekről adott információk nyomán követése céljából is ellenőrzik a helyszíneket. A helyszíni ellenőrzéseken kívül a kutyák a rendőrség által a gyanúsítottaknál végzett házkutatásokra is akkreditáltak. Minden kutya szigorú kiképzésen vesz részt, mielőtt szolgálatba állítanák, és nem minden kutya fejezi be sikeresen a kiképzést. Csak a legjobbak kerülnek bevetésre. A kutyákat arra képzik ki, hogy soha ne érjenek fizikailag csalétekhez vagy elhullott állathoz. Képesek a föld alá temetett vagy vízbe dobott döglött állatok szagát is kiszagolni. Képességeiket egy professzionális kynológiai bizottság által végzett rendszeres vizsgákon is bebizonyítaniuk kell.

A kutyák használata gyorsan növeli a szándékos mérgezés sikeres felderítésének valószínűségét. Az elkövetők most már szintúgy érzékelik a kutyáknak köszönhető nagyobb felderítési kockázatot. Így ezek a kutyahősök minden évben sok madár életét mentik meg.

Az élőhely a megoldás

A madárbűnözés számos esete megelőzhető lenne. A ragadozó madarakat tévesen hibáztatják és üldözik az apróvadak (nyulak és fácánok) számának csökkenéséért. Az állattartók a galamb- és állattenyésztésben okozott károkért is őket okolják. Pedig a problémák jelentős részének megoldásához a kulcs az élőhelyben rejlik. A tájban való gazdálkodás módjában. A nem produktív táj-elemek, különösen a parlagon hagyott szántóföldek, a vizes élőhelyek és a szélvédő fasorok kiterjedésének jelentős csökkenése a mezőgazdasági táj biológiai sokféleségének gyors csökkenését eredményezte. Az intenzíven művelt, monokultúrás szántóföldes tájakon két szélsőséges időszak követi egymást. Az első a betakarítás előtti élelemfelesleg, a második pedig a betakarítás utáni súlyos élelemhiány. A mezőgazdasági tájakon élő fajok nehezen tudnak megbirkózni a táplálékellátás gyors változásaival. A környezet alacsony termékenysége az egyik fő tényező az apróvadak (nyúl, fácán) jelentős csökkenése mögött. Az élőhelyi adottságok helyreállításával, füves sávok, szegélyek, szélvédő fasorok kialakításával és a parlagon hagyott területek megtartásával növelni lehet a terület biológiai sokféleségét, ugyanakkor elegendő természetes táplálékforrást lehet teremteni a betakarítás utáni időszakra. Ezeknek az élőhelyi jellemzőknek a létrehozására néhány példát mutatunk be, amelyekben együttműködtünk:

Nyúl-utak

A Jászság különleges madárvédelmi terület (KMT) mezőgazdasági élőhelyein az MME és a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság a helyi önkormányzatokkal együttműködve a földúthálózatban végzett beavatkozásokat. Első lépésben egy földmérő szakember jelölte ki az önkormányzati tulajdonú földutak valós határait, amelyek erősen leromlott állapotban voltak és gyakran korábban illegálisan felszántották őket. Így a földutakat szegélyező élőhelyeken meg lehetett őrizni a természetes növényzetet, amely potenciális élőhelyet biztosít a nyulak, a fácánok, az összes mezőgazdasági területen élő madár és a beporzó rovarok számára. A Jászság KMT ökológiai állapotának további javulását 1500 facsemete és 9000 cserje ültetése segítette.

Élőhelyek megújítása a magasfeszültségű elektromos vezetékek alatti korridorokban

A törvény előírja az áramszolgáltatók számára, hogy a nagyfeszültségű légvezetékek alatti pufferzónák által alkotott zöld folyosókat (korridorokat) olyan állapotban tartsák, hogy a növényzet ne veszélyeztesse a vezetékek működőképességét és működését. Mivel minden évben jelentős pénzügyi forrásokat fordítanak a védőövezetbe benyúló magas fák eltávolítására, az energiavállalatok megoldást kerestek.

Az egyik kísérleti megoldást a Východoslovenská distribučná, a.s. vállalat valósította meg. A Pannon Eagle LIFE projekt során 29 hektár területen újított élőhelyek a vezetékek alatti korridorokban. A hagyományos korridorok U alakú profilja van. Ez azt jelenti, hogy a korridor széleit magas fák alkotják, a tisztás és az erdő határán nincsenek cserjék. Ugyanakkor ezeken a területeken gyakran invazív növények terjednek el. A távvezetékek alatti korridorok kezelésének új módja az invazív növények eltávolítása volt. Ezt követően egy bokrokból és alacsony növésű fákból álló tisztásszegélyt hoztak létre, hogy elnyomják vagy megakadályozzák a nem kívánt magas fák növekedését, amelyek veszélyeztetik a távvezetékeket. A folyosó profilját „U”-ról „V”-re változtatták. A folyosó közepén egy 20 méter hosszú fű- és lágyszárú sávot alakítottak ki, amelyet kaszálnak vagy legeltetnek. Az alacsonyabb fenntartási költségek mellett a korridorokban értékes területeket hoztak létre, amelyek számos állatfaj számára biztosítanak menedéket. A területek az apróvadak és a mezőgazdasági táj állatfajtaik számára is refúgiumként és biokorridoroként szolgálnak.

A mezőgazdasági növények biológiai védelme

A ragadozó madarak és más ragadozók másodlagos mérgezése előfordul, ha a rágcsálóirtó szereket helytelenül alkalmazzák a földeken. A rágcsálóirtó szerek alkalmazásának szükségessége és mennyisége csökkenthető a mezőgazdasági kultúrák biológiai védelmével. Ez a ragadozó madarak és baglyok helyi populációinak támogatásából áll. A vörös vércse és az erdei fülesbagoly számára alkalmas helyeken fészekládákat telepítenek. Ezek olyan fajok, amelyek számára a mezei pocok a táplálékspektrum jelentős részét képezi. Ugyanakkor gyakori fajok, amelyek nem tudnak saját fészket építeni, ezért szívesen használják a felkínált fészekládákat.

A ragadozó madarak és a baglyok számára a mezei pocok vadászatát megkönnyíthetjük azzal is, hogy a mezőgazdasági kultúrákban T-alakú fa állványokat helyezünk el. Az ülőállványokat a madarak pihenésre használják, és arra is, hogy megfigyeljék a zsákmányt. A fából készült ülőállványokat (hektáronként 5 darabot) a mező azon részein kell elhelyezni, ahol a mezei pocok legnagyobb koncentrációja (legaktívabb üregek) található. Az ülőállványokat aztán szükség szerint át lehet helyezni a mező egy másik részére, vagy betakarításkor ideiglenesen el lehet őket távolítani. Az ülőállványok a szaporodási időszakon kívül, télen is betöltik funkciójukat.

A kézikönyv a következő támogatással készült

A „**Tudatosságnövelés az ember okozta vadon élő állatok pusztulásának csökkentésére**”, című projekt, amelyet Csehország, Magyarország, Lengyelország és Szlovákia kormánya társfinanszíroz a visegrádi támogatásokon keresztül a Nemzetközi Visegrádi Alapból. Az alap küldetése a fenntartható közép-európai regionális együttműködésre vonatkozó ötletek előmozdítása.

„A vörös kánya határokon átnyúló védelme Európában az ember okozta pusztulás csökkentésével”

(LIFE18 NAT/AT/000048 – LIFE EUOKITE), című projekt, amelyet az Európai Unió a LIFE programból társfinanszírozza. A projekt megvalósítását társfinanszírozóként a Szlovák Köztársaság Környezetvédelmi Minisztériuma is támogatja. A kifejtett nézetek és vélemények azonban csak a szerző(k)éi, és nem feltétlenül tükrözik az Európai Unió, a CINEA vagy a Szlovák Köztársaság Környezetvédelmi Minisztériumának nézeteit és véleményét. Ezekért sem az Európai Unió, a Szlovák Köztársaság Környezetvédelmi Minisztériuma, sem a támogatást nyújtó hatóság nem tehető felelőssé.

Co-funded by
the European Union

MINISTERSTVO
ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Szerzők: Tomáš Veselovský, Zuzana Guziová, Zdeněk Vermouzek, Márton Árvay
Fényképek: Ochrana dravcov na Slovensku, Česká společnost ornitologická, Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, Gábor Deák, Marek Gális, Ervín Hapl, Klára Hlubocká, Rudolf Jureček, Stanislav Kováč, Jozef Lengyel, Ján Svetlík, Luboš Vadel
Grafika: Ján Svetlík – DUDOK

További információk a projektről: www.dravce.sk